

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 24 เมษายน 2535

รัฐบาลอายุหมื่นปี

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

ผมชอบชมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์จีน และอดขำขันในสำนวนจีนที่ปรากฏในบทภาพยนตร์มิได้ ทุกครั้งคราวที่มีการแผ่นดินไหว เสนาบดีทั้งปวงจะกราบบังคมทูลถวายพระพรกษัตริย์องค์ใหม่ว่า ขอให้พระชนมายุหมื่นปี ทั้งๆที่ยังไม่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า กษัตริย์องค์ใหม่จะอยู่ในทศพิธราชธรรมหรือไม่

เมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูรรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2535 ผู้คนในตระกูล 'หนูหนักดี' แสดงความยินดีปราโมทย์เป็นอันมาก แต่น่าแปลกที่ประชาชนไม่มีโอกาสรับทราบความรู้สึกของบุคคลในตระกูล 'คราประยูร' เลย ผิดกับเมื่อคราวที่นายอานันท์ ปันยารชุนจัดตั้งรัฐบาลเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2534 พี่ชายคนหนึ่งของนายอานันท์ถึงกับออกมาให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ว่ากล่าวตักเตือนให้นายอานันท์ระลึกถึงราษฎรในชนบท เพราะทราบแก่ใจดีว่า นายอานันท์เมื่อจบโรงเรียนในเมืองไทย ก็ไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็เข้ารับราชการโดยมิได้มีโอกาสสัมผัสชนบทไทยเลย ผมจำได้ดีว่า เมื่อผมอ่านพบข่าวนี้ ก็รู้สึกตื่นตัวในมจรุสวาจาที่พี่มีต่อน้อง

ใครคนหนึ่งกล่าวว่า รัฐบาลสุจินดาอายุยืนยาว 10 ปี แต่ภายหลังจากการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2535 ผมตรวจดูรายชื่ออย่างถี่ถ้วนแล้ว อดรู้สึกมิได้ว่า รัฐบาลสุจินดาจะต้องมีอายุหมื่นปี สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยทำนายว่า 18 เดือน ผมไม่ทราบว่าจะสถาบันดังกล่าวให้คำทำนายแบบโหราศาสตร์ หรือให้คำทำนายแบบเศรษฐศาสตร์ ถึงได้ดูแลคนรัฐบาลสุจินดานัก ทั้งๆที่ศิษย์เก่าของ TDRI บางคนเข้าไปนั่งเก้าอี้รัฐมนตรี และหลายคนก็เข้าไปเป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจ ผมอ่านรายชื่อคณะที่ปรึกษาแล้ว มั่นใจว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวจากภาวะถดถอยภายในสัปดาห์หน้า มิใช่สองเดือนดังที่ใครบางคนภาวนา

พลเอกสุจินดา คราประยูร ผลักดันตนเองขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีได้อย่างมหัศจรรย์ เพียงช่วงเวลาระหว่างวันที่ 22 มีนาคมถึงวันที่ 7 เมษายน 2535 สถานการณ์ทางการเมืองก็พลิกผันไปมาหลายตลบ และจบลงด้วยการที่นายณรงค์ วงศ์วรรณ ติดอยู่ใน 'กักขังยาเสพติด' แม้ว่าพลเอกสุจินดาจะยึดตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้โดยการใช้อำนาจภายใน

จนนักวิเคราะห์การเมืองบางท่านกล่าวว่าเป็นการรัฐประหารครั้งที่สองของคณะ รสช. แต่พลังที่ พลเอกสุจินดาออกจากกองทัพ กำลังภายในที่มีอยู่ก็อ่อนเปลี้ยลงไปเป็นอันมาก อย่างดีที่สุดที่ พลเอกสุจินดาทำได้ ก็คือ การต่อรองขอตำแหน่งรัฐมนตรีสำหรับคนนอก 9 ตำแหน่ง และโยกย้าย ตำแหน่งรัฐมนตรีบางตำแหน่ง ดังเช่นการกีดกันมิให้พรรคชาติไทยได้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมด้วย ข้ออ้างที่ว่า คนของพรรคชาติไทยติดข้อหา 'จ้ำรวยผิดปกติ' หลายคน แต่พลเอกสุจินดาไม่สามารถผลักดันให้บรรดานักการเมืองที่ติดข้อหา 'จ้ำรวยผิดปกติ' หลุดไป จากคณะรัฐบาลของตน ซึ่งสร้างความผิดหวังอย่างยิ่งแก่พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ประธาน คณะ รสช. ในขณะที่คณะ รสช. อ้างเรื่องการข้อหาจ้ำรวยบังหลวงของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณในการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 แต่การณปรากฏว่า มีรัฐมนตรีใน รัฐบาลชาติชาย 1 จำนวน 14 คน และรัฐบาลชาติชาย 2 จำนวน 17 คน รวมอยู่ในรัฐบาลสุจินดา เมื่อพิจารณารายชื่อรัฐมนตรีในรัฐบาลทั้งชาติชาย 1 และชาติชาย 2 ปรากฏว่ามีถึง 21 คนที่ร่วม อยู่ในรัฐบาลสุจินดา คิดเป็นร้อยละ 42.9 ของจำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาลใหม่ (ดูตารางที่ 1)

ในการจัดตั้งรัฐบาลผสม พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลนิยมแต่งตั้งผู้แทนที่มี อำนาจเต็ม เข้าร่วมการเจรจาต่อรองจำนวนโควตารัฐมนตรีและกระทรวงที่จะได้ กระนั้นก็ตาม หากผลการเจรจาของผู้แทนพรรคไม่เป็นที่สบอารมณ์ของบรรดาหัวหน้า 'มุ้ง' ก็จะมีการผลักดัน ให้มีการเจรจาใหม่ ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อพรรคสามัคคีธรรมมีที่ท่าต้องเสียกระทรวงอุตสาหกรรม ให้แก่พรรคชาติไทย ก็มีความเคลื่อนไหวภายในพรรคจนสามารถดึงกระทรวงอุตสาหกรรมกลับ คืนมาได้

ช่วงเวลาในการจัดตั้งรัฐบาลเป็นช่วงเวลาที่ผู้นำพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้า และเลขาธิการพรรค จะต้องแสดงบารมีและพละทานุภาพในการผลักดันให้ ส.ส. บริวารขึ้นรับ ตำแหน่งในพรรคชาติไทย คนสนิทของนายบรรหาร ศิลปอาชาได้รับตำแหน่งมากกว่ากลุ่มอื่นใด ในพรรคสามัคคีธรรม เมื่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ สลด 'กับดักยาเสพติด' ไม่หลุด และจำต้อง ขึ้นดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี นายณรงค์ก็ผลักดันให้ ส.ส. ภาคเหนือในกำกับได้ตำแหน่ง รัฐมนตรีที่สำคัญ การแย่งชิงตำแหน่งรัฐมนตรีในพรรคชาติไทยและพรรคสามัคคีธรรมมีมาก เป็นพิเศษ เพราะมี ส.ส. จำนวนมาก และมีมุ้งใหญ่ไม่น้อยหลายมุ้ง แต่ในพรรคที่มี ส.ส. น้อย ดังเช่นพรรคกิจสังคมและพรรคประชากรไทย การตกลงเรื่องตัวบุคคลมีปัญหาไม่มากเท่า

ตลอดระยะเวลา 10 วันที่ใช้ไปในการจัดตั้งรัฐบาลสุจินดา รายชื่อคณะรัฐมนตรี แปรผันเกือบทุกวัน กระบวนการจัดตั้งรัฐบาลสะท้อนให้เห็นบทบาทและความสำคัญของระบบ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในทางการเมืองได้อย่างดียิ่ง ไม่เพียงแต่โควตารัฐมนตรีจะจัดสรรระหว่าง

พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลตามกำลังอำนาจ โดยที่กำลังอำนาจวัดจากจำนวน ส.ส. เท่านั้น หากทว่าโควตารัฐมนตรียังต้องแบ่งปันภายในพรรคการเมืองเดียวกันตามกำลังอำนาจอีกด้วย การต่อรองขอตำแหน่งรัฐมนตรีมีทั้งระดับภายในพรรคและระหว่างพรรค พรรค 'มั่งเล็ก' ที่มี ส.ส. บริวารจำนวนมากย่อมมีอำนาจต่อรองมาก ผู้ที่เป็น 'ถุงเงิน' ของพรรคอาจมีเสียงดัง แต่ถ้าไม่สามารถกุม ส.ส. บริวารจำนวนมากพอ เสียงที่ดังนั้นก็ไร้ความหมาย ภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ผู้ที่เป็นขุนคลังของพรรคจึงไม่นิยมบริจาคเงินเข้าส่วนกลาง หากแต่นิยมอุปถัมภ์ ส.ส. บริวารเป็นรายบุคคล การเรียกร้องและต่อรองระหว่างหัวหน้า 'มั่งเล็ก' ดังกล่าวนี้นักจะจบลงด้วยความสมหวังของบางคน และความผิดหวังของบางคน 'มั่งเล็ก' กลุ่มที่ผิดหวังย่อมกลายมาเป็นตัวแปรที่อาจบั่นทอนเสถียรภาพของทั้งพรรคและรัฐบาล ดังนั้น ผู้นำพรรคจึงต้อง 'อัดฉีด' ส.ส. ที่ออกหักในวาระทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาระที่รัฐบาลเสนอกฎหมายสำคัญเข้าสภา หรือในวาระที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยที่เงินที่ใช้อัดฉีดเหล่านี้มาจากส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่ได้มาจากการดำเนินนโยบาย

ความชอบธรรมของพลเอกสุจินดา คราประยูร ในการดองตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กำลังเป็นและจะเป็นปัญหาที่สั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลนี้ไปจนตลอดอายุขัย บัดนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดชนิดปราศจากข้อกังขาว่า ข้ออ้างของคณะ รสช. ในการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ที่ว่ากระทำเพื่อประโยชน์สุขของแผ่นดินนั้นเป็นมุสาวาทะแห่งทศวรรษ ประชาชนได้เห็นกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อสืบทอดอำนาจของคณะ รสช. จนรัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 เลวร้ายยิ่งกว่าฉบับปี 2521 โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 ก็ร่างขึ้นเพื่อสืบทอดอำนาจของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์นั่นเอง จริงอยู่นายกรัฐมนตรีมีจำต้องมาจากการเลือกตั้งเสมอไป หากประชาชนมีประชามติเช่นนั้น แต่รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นเพื่อบังคับใช้ในประเทศไทยไม่เคยขอความเห็นชอบจากประชาชน รวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 ด้วย ผู้นำฝ่ายทหารมักจะอ้างความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ แต่ความชอบธรรมนี้จะมีได้อย่างไรในเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นโดยสมุนบริวารเพื่อสืบทอดอำนาจของตนเอง โดยปราศจากความเห็นชอบของประชาชน

แต่ความชอบธรรมดูเหมือนจะไม่เป็นปัญหาเท่ากับการ 'เสียสัตย์เพื่อชาติบ้านเมือง' ซึ่งขัดต่อวัฒนธรรมทางความคิดในสังคมไทย ผู้นำฝ่ายทหารในคณะ รสช. ได้เคยแสดงความไม่พึงพอใจพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณในฐานะที่ไม่รักษาสัจจะวาจา เมื่อครั้งที่เกิดกรณีขัดแย้งกับ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ประชาชนคนเดินถนนมีโอกาสทราบความในในเรื่องนี้ได้ แต่เข้าใจกันทั่วไปว่า พลเอกชาติชายรับปากที่จะจัดการให้ ร.ต.อ.เฉลิมออกไปจากคณะรัฐมนตรี แต่หาได้ปฏิบัติตามสัจจะวาจานั้นไม่ การที่มีกระแสข่าวเสมือนหนึ่งว่าพลเอกชาติชายตรึงตัวสัตย์ครั้งนั้น

ทำให้พลเอกชาติชายสุญเสียคะแนนนิยมทางการเมืองไปเป็นอันมาก แต่พลเอกสุจินดาต้องสูญเสียฐานมวลชนมากกว่าพลเอกชาติชายเสียอีก เพราะพฤติกรรมการกระดัดสัตย์ของพลเอกชาติชายเป็นเรื่อง 'เขาเล่าว่า' แต่ในกรณีของพลเอกสุจินดา ประชาชนได้รับทราบจากปากของพลเอกสุจินดาโดยตรงว่าไม่ต้องการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และแล้วพลเอกสุจินดาก็จำต้อง 'เสียสัตย์เพื่อชาติ' การนำนักการเมืองที่ต้องคดี 'ความร้ายรอยผิดปกติ' เข้าร่วมรัฐบาลก็ดี และการนำรัฐมนตรีจากรัฐบาลชาติชายจำนวนมากมาเข้าร่วมรัฐบาลก็ดี ตลอดจนการโยกย้ายตำแหน่งในกองทัพเพื่อปูนบ่าเห็นใจเฉพาะกลุ่มก็ดี เหล่านี้ล้วนแล้วแต่บั่นทอนคะแนนนิยมทางการเมืองของพลเอกสุจินดาและผู้นำฝ่ายทหารทั้งสิ้น

ผมอยากจะเป็นขุนนางจีนที่ปลั่งมธุรสวาจาว่า ขอให้รัฐบาลมีอายุหนึ่งปี เพราะรัฐบาลสุจินดาน่าจะดีกว่ารัฐบาลอดี้อามิน แต่คำภาวนาและคำสรรเสริญยกยอปอปั้นคงไม่สามารถช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น เว้นแต่ว่ารัฐบาลจะแก้ไขความไม่ชอบธรรมให้เป็นความชอบธรรม

ตารางที่ 1

รายชื่อรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร
ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

รัฐบาลชาติชาย 1	รัฐบาลชาติชาย 2
1. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	1. นายกร ทัพพะรังสี
2. นายกร ทัพพะรังสี	2. นายบรรหาร ศิลปอาชา
3. นายบรรหาร ศิลปอาชา	3. นายเสนาะ เทียนทอง
4. นายเสนาะ เทียนทอง	4. นายทวีช กลิ่นประทุม
5. นายทวีช กลิ่นประทุม	5. นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง
6. นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง	6. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์
7. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์	7. นายวัฒนา อัครเวม
8. นายวัฒนา อัครเวม	8. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ
9. นายสันติ ชัยวิรัตนะ	9. นายสุชน ชามพูนท
10. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ	10. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ
11. นายสุชน ชามพูนท	11. นายสวัสดิ์ คำประกอบ
12. นายมนตรี พงษ์พานิช	12. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์
13. นายใหม่ ศิรินวกุล	13. นายสมัคร สุนทรเวช
14. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	14. นายวโรทัย ภิญญาสาสน์
	15. นายพินิจ จันทรสุรินทร์
	16. นายณรงค์ วงศ์วรรณ
	17. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์